

Marian Cosac, *Cercetarea arheologică și activitatea muzeelor de istorie din România în documente ale fostei Securități*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2023, 192 p.

Arheologia românească din perioada comunistă a reprezentat subiectul unor cercetări relativ recente, urmărindu-se aspecte legate de maniera de interpretare a descoperirilor arheologice, principalele teme abordate, influența factorului politic asupra cercetării arheologice și obiectivele impuse de acesta, arheologii care s-au conformat cerințelor regimului, dar și prezentarea structurii ierarhice și a principiilor oficiale și neoficiale de ascensiune în cadrul acesteia¹. Studiul tematicilor enumerate a condus la apariția unor noi întrebări cu privire la procedura de control a cercetării arheologice, prin intermediul Securității, care a reprezentat organul represiv ce servea, în acest sens, la supunerea arheologilor în vederea susținerii discursului naționalist, care avea ca miză principală formarea și continuitatea poporului român în cadrul granițelor RSR². O serie de răspunsuri pot fi aduse prin apariția lucrării de față, care reprezintă rezultatul cercetării realizate de dr. Marian Cosac la nivelul ACNSAS.

Lucrarea este structurată în cinci capitole, la care se adaugă *Introducerea* și *Bibliografia*. Lipsește o secțiune rezervată pentru *Cuvânt înainte* sau *Prefață*, însă ceea ce ne atrage și mai tare atenția este lipsa concluziilor, foarte importante pentru un studiu analitic al arhivelor Securității.

În *Introducere* aflăm că scopul urmăririi informative era supravegherea cercetării arheologice și a valorificării rezultatelor științifice, acestea trebuind să urmeze linia impusă de PCR. Urmărirea se desfășura, în principal, prin intermediul salariaților din instituțiile muzeale, care activau ca informatori și colaboratori ai Securității.

În primul capitol, intitulat *O radiografie asupra prezenței Securității în muzeele de istorie din România anilor '80 ai secolului trecut* și apărut anterior într-o formă incompletă³, Marian Cosac precizează principalele obiective de supraveghere ale Securității, cu privire la muzeele de istorie, apoi trece la prezentarea rețelelor informative din interiorul acestora, autorul expunând selectiv și informațiile colectate de fosta instituție represivă din România comunistă. Repertoriul debutează cu muzeele de istorie din București, apoi se extinde prin clasificarea alfabetică pe județe. Cele mai multe informații au fost preluate din dosarele de urmărire informativă din județul Timiș, unde autorul evidențiază cazurile lui Florin Medeleş și a Doinei Benea, care se caracterizează prin neconformare cu linia partidului, în special refuzul de a interpreta rezultatele arheologice în cheia continuității românești.

¹ Alexandru Dragoman, Sorin Oanță-Marghitu, *Archaeology in Communist and Post Communist Romania*, în „Dacia N.S.”, L, 2006, p. 57-59, 62-67; Florian Matei-Popescu, *Imaginea Daciei romane în istoriografia românească între 1945-1960*, în „Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie”, 3-4, 2007, p. 265-288; Mircea Anghelinu, *Evoluția gândirii teoretice în arheologia din România. Concepte și modele aplicate în preistorie*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2014, p. 175-245.

² Lucian Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*, București, Editura Humanitas, 2017, p. 235-238.

³ Marian Cosac, *O radiografie asupra prezenței Securității în muzeele de istorie din România anilor '80 ai secolului trecut*, în „Mousaios”, XXIV, 2021, p. 173-193.

Cel de-al doilea capitol, *O sinteză a informațiilor colectate de sursele Securității din muzeele de istorie din România anilor '80 ai secolului trecut*, Mihai Cosac retranscrie argumentele pe care se baza urmărirea informativă, și anume existența unor angajați cu trecut politic care au opinii nefavorabile sistemului și care vor să plece, să emigreze, dar și urmărirea cercetărilor arheologice și a procesului de valorificare a rezultatelor. Mai departe, se prezintă ilegalitățile (în principal, exprimarea dezacordului cu anumite decizii și acțiuni ale statului) realizate de arheologii din muze, iar, la final, autorul expune și o serie de soluții propuse de Securitate.

Următorul capitol, *De la cercetarea arheologică la interpretarea istorică – Biserica medievală de la Caransebeș și «adevărului istoric»*, care a fost publicat anterior sub formă de articol⁴, prezintă un caz interesant, cel al bisericii, descoperit la Caransebeș în anul 1988. Edificiul a fost interpretat de Radu Popa ca fiind franciscan, aflându-se în contradicție cu interpretarea făcută de Petru Bona și susținută de Securitate, prin care susțineau existența unei biserici de rit ortodox, ce atesta continuitatea românilor în zona Banatului montan.

Penultimul capitol se intitulează *Despre arheologi și orientarea în cercetarea arheologică în cadrul Muzeului Banatului în anii '70-'80 ai secolului trecut*, fiind, de asemenea, publicat anterior⁵. Această parte îl are în centru pe Florin Medeț, director al Muzeului Banatului între anii 1974-1980, care era acuzat de lipsa susținerii teoriei continuității, prin intermediul publicațiilor științifice, dar și pentru faptul că argumentele lui contraveneau intereselor PCR, cum ar fi identificarea orașului roman Tibiscum la Jupa și nu la Timișoara, negarea existenței unui castru roman pe teritoriul Timișoarei, reorganizarea expoziției permanente din Muzeul Banatului dintr-o perspectivă obiectivă. Toate acestea au avut ca efect demiterea lui Fl. Medeț din funcția de director, în anul 1980.

Ultimul capitol, *Protecția patrimoniului arheologic și orientarea în cercetarea arheologică în anii '70-'80 ai secolului trecut*, publicat și în 2014⁶, se bazează pe informațiile furnizate de unul dintre informatori, cu numele conspirativ *Radu*, care semnală faptul că nu există o cercetare sistematică a materialului arheologic care să susțină teza continuității românești în cadrul granițelor RSR, mulți arheologi fiind orientați asupra altor tematici de cercetare.

Lucrarea de față, un studiu compus în mare parte din joncțiunea mai multor articole, reprezintă o contribuție importantă la cunoașterea cercetării arheologice din perioada comunistă, din perspectiva dosarelor informative ale Securității, autorul alegând ca transcrierea informației direct din dosare să predomine, cu scopul, credem noi, de a reda o perspectivă cât mai obiectivă asupra celor întâmplate.

⁴ Idem, *De la cercetarea arheologică la interpretare istorică – Biserica medievală din Caransebeș și respectarea „Adevărului istoric” în documentele Securității*, în „Arheovest”, X, 2, 2022, p. 537-561.

⁵ Idem, *Despre arheologi și orientarea în cercetarea arheologică în cadrul Muzeului Banatului în anii '70-'80 ai secolului trecut*, în „Arheovest”, IX, 2, 2021, p. 829-846.

⁶ Idem, *Protecția patrimoniului arheologic și orientarea în cercetarea arheologică în anii '70 și '80 în lumina unor documente din arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității*, în Marusia Cîrstea, Sorin Liviu Damean, Lucian Dindirică (coord.), „Gheorghe Buzatu: in memoriam”, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2014, p. 737-748.

Florian Boișteanu
florian.boisteanu@stud.ubbcluj.ro
Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca

